

Ks. Piotr MAZUREK*

BÓG BŁOGOSŁAWI RODZINĘ **ANALIZA TEOLOGICZNA Ps 128,4-6**

Treść: Wstęp; 1. Błogosławieństwo bogobojnego (w. 4); 2. Błogosławieństwo z Syjonu (w. 5); 3. Błogosławieństwo w potomstwie (6a); 4. Błogosławieństwo pokoju (6b); Zakończenie; Summary: God bless the family, Psalm 128,4-6.

Słowa kluczowe: błogosławieństwo, dziecko, dom, pokój, Syjon, życie, Jeruzalem, pomyślność, wnuki, Izrael.

Key words: blessing, child, home, peace, Syjon, life, Jeruzalem, well-being, grand-children, Izrael.

Wstęp

Psalmy, na które chcemy zwrócić uwagę, same w sobie stanowią przedziwne zjawisko, które jest nazywane *potrójnym fenomenem*. Wyróżniają się na polu literatury światowej swą mocą duchowego ładunku i jednością inspiracji, co można nazwać szczególnym *wydarzeniem*. Zachwyca również ich żywotność na przestrzeni dziejów ludzkości. Na tle wspomnianych walorów, najważniejszy dotyczy ich aktualności. Bowiem człowiek modlący

* Autor (1983), prezbiter Kościoła siedleckiego (2009), doktorant na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie – teologia biblijna. Przedmiot badań naukowych: małżeństwo i rodzina w świetle Pisma Świętego.

się nimi odkrywa w nich opis własnych stanów duchowych, które aktualizują się w życiu nie tylko konkretnych ludzi, ale też w ludzkich wspólnotach, zwłaszcza w rodzinie¹.

Psalmy w religii Izraelitów były swoistym wspomnieniem przeszłości i działania Boga, ale również wyrażały głębokie przekonanie o ustawicznym działaniu Jahwe w świecie. Przykładem tego były wypowiedziane błogosławieństwa jako formy życzeniowe pozytywne, lub przekleństwa. Były także formą wzywania Boga do ingerencji w życie nieprzyjaciół, zwykle celem ich zgładzenia lub poniżenia.

Nawet pobieżna analiza psalmu 128, a szczególnie wersetów 1-3 ukazuje, że błogosławionym, czyli szczęśliwym jest *każdy, kto się boi Pana, który chodzi Jego drogami!* (Ps 128,1). Taki człowiek, bogobojny, doświadcza Bożej opieki i łaski płynącej od Dawcy życia. Przedmiotem opracowania będzie analiza teologiczna tego psalmu, a konkretnie wersetów od 4 do 6.

*Oto takie błogosławieństwo dla męża, który boi się Pana.
Niech cię Pan błogosławi z Syjonu,
ogłądaj pomyślność Jeruzalem przez całe swe życie.
Ogłądaj dzieci twoich synów. Pokój nad Izraelem!*

1. Błogosławieństwo bogobojnego (w. 4)

Oto takie błogosławieństwo dla męża, który boi się Pana.

Ten werset stanowi początek drugiej części Psalmu 128. Jej słownictwo różni się od słownictwa pierwszej części. W pierwszej części błogosławieństwo było wyrażane za pomocą imiesłowu *'āšrè*, w części drugiej używa się czasownika *bārak* – błogosławić. W obu częściach zachodzi jednak zbieżność rzeczownikowa i przymiotnikowa. W obu przypadkach mówi się bowiem o dobru oraz o synach. W części drugiej występują pewne nowe elementy, mianowicie: Jerozolima, pokój, długowieczność, które są terminami typycznymi dla nurtu mesjańskiego w teologii Starego Testamentu.

Czasownik *błogosławić* występuje w Biblii bardzo często, bo aż 208 razy, z tym że w Psalmach 40 razy, a w Psalmie 128 tylko jeden raz. Natomiast rzeczownik *błogosławieństwo*, użyty w całej Biblii 220 razy, w Psalmach występuje 10 razy, a w Psalmie 128 1 raz. Przymiotnik *błogosławiony* w Piśmie Świętym występuje 169 razy, w Psalmach 19 razy, a w Psalmie 128 – 1 raz².

¹ Por. Cz. Miłosz, *Księga Psalmów*, Paryż 1982, s. 9-10.

² Por. J. Flis, *Konkordancja biblijna*, Warszawa 1996, s. 37-39.

W większości tekstów biblijnych terminy: błogosławić, błogosławieństwo, błogosławiony, wyrażają więź pomiędzy Bogiem a Jego wybranym ludem³. Pod pojęciem błogosławieństwa Biblia rozumie *zwrócenie zbawczej dobroci Boga w kierunku ludzi, czy to przez samego Boga, czy też przez ludzi obdarowanych Bożą mocą*⁴. Taki sens ma tekst: *Uczynię bowiem z ciebie wielki naród. Będę ci błogosławił i twoje imię rozślwią: staniesz się błogosławieństwem. Będę błogosławił tym, którzy ciebie błogosławić będą* (Rdz 12,2-3).

Dla Izraelitów i ludzi starożytnego Bliskiego Wschodu *błogosławieństwo* było ściśle związane z rozumieniem samego pojęcia. Słowo, pojęcie, różniło się wyraźnie od jego rozumienia w czasach współczesnych. Dla ludzi współczesnych słowo jest zjawiskiem fizycznym, służącym wzajemnemu porozumiewaniu się. Dla starożytnych zaś było rzeczywistością, która po wyjściu z ust mówiącego nie przemijała, ale działała skutecznie dzięki tkwiącej w niej sile⁵. Zgodnie z tym przekonaniem o mocy tkwiącej w słowach, uważano, że błogosławieństwo, jako dar Boży, przynosiło pomyślność⁶. Absolutną skuteczność przypisywano słowu Bożemu. Deutero – Izajasz przedstawił trwałość słowa Jahwe i jego absolutną skuteczność⁷, stwierdzając:

Zaiste, podobnie jak ulewa i śnieg spadają z nieba i tam nie powracają, dopóki nie nawodnią ziemi, nie użyźnią jej i nie zapewnią urodzaju, tak iż wydaje nasienie dla siewcy i chleb dla jedzącego, tak słowo, które wychodzi z ust moich, nie wraca do Mnie bezowocne, zanim wpierw nie dokona tego, co chciałem, i nie spełni pomyślnie swego posłannictwa (Iz 55, 10-11).

Ludzie będą sobie życzyli tego błogosławieństwa, jakie Abraham otrzymał od Boga (Rdz 48,20), *a co ważniejsze będą zdobywali to błogosławieństwo za pośrednictwem Abrahama*⁸. Słowo Boga jest formą Jego obecności, a następnie nośnikiem treści Jego objawienia. To słowo przenika człowieka, do którego jest skierowane, i objawia Boga. *Komunikacja, która dokonuje się dzięki niemu, ma charakter spotkania, bogatego*

³ *Błogosławieństwo*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, red. B. Metzger i inni, Warszawa 1997, s. 71.

⁴ *Błogosławieństwo*, w: *Leksykon biblijny*, red. F. Rienecker i inni, Warszawa 2001, s. 95.

⁵ J. Synowiec, *Gatunki literackie w Starym Testamencie*, Kraków 2003, s. 124.

⁶ J. Synowiec, *Początki świata i ludzkości według Księgi Rodzaju*, Kraków 2001, s. 25.

⁷ L. Stachowiak, *Księga Izajasza I-II. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań 1996, s. 243.

⁸ St. Łach, *Księga Rodzaju. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań 1962, s. 329.

w treść⁹. Moc błogosławieństwa przenika ludzi nim obdarzonych i objawia się jako samodzielne działanie, a nadto jest przekazywane przez wypowiedziane słowa:

Niechaj tobie Bóg użycza rosy z niebios i żyzności ziemi, obfitości zboża i moszczu winnego. Niechaj ci służą ludy i niech ci pokłon oddają narody. Bądź panem twoich braci i niech ci pokłon oddają synowie twej matki! Każdy, kto będzie ci złorzeczył, niech będzie przeklęty. Każdy, kto będzie ci błogosławił, niech będzie błogosławiony! (Rdz 27,28-29).

Błogosławieństwa udzielano przez wypowiedzenia benedykcji, której towarzyszył gest włożenia rąk: *Izrael, wyciągnąwszy swoją prawą rękę, położył ją na głowie Efraima (...) i błogosławiąc (...) mówił* (Rdz 48,14). Szczególnie uroczystą formę posiadało błogosławieństwo kapłańskie. Zawierało ono siedem elementów, stanowiących klasyczną formę benedykcji. Oto one:

1. Źródłem błogosławieństwa jest zawsze Jahwe, obecny na Syjonie, spoczywający nad Arką Przymierza, która jest podnóżkiem Jego stóp. Błogosławieństwo ma zawsze moc teologiczną (por. Ps 20,3; 134,3; Lb 24,27). Obłok chwały Bożej (*šeqinâ*) w świątyni rozchodzi się i stanowi źródło, niosące dobrobyt, szczęście i pokój nad całym Izraelem.
2. Treścią podstawową błogosławieństwa według biblijnej hierarchii jest dobro (*tôb*), które w wersecie drugim Ps 128 dotyczy jednej osoby, zaś w wersetach 4-6 staje się przedmiotem życzeń skierowanych do całej wspólnoty synów Izraela zjednoczonych w Jerozolimie (zob. Ps 122,7; Tb 13,14).
3. Błogosławieństwo obejmuje cały okres czasu człowieka wiernego, zgodnie z konkretnym horyzontem wytyczonym przez nadzieję starotestamentalną *po wszystkie dni twego życia*. Dlatego osobista historia osoby wierzącej oraz historia Jerozolimy są przedstawione pod znakiem zbawczej bliskości Boga.
4. Druga treść błogosławieństwa według struktury *barak* odnosi się do płodności rodzinnej i osobistej – *synowie twoich synów*. Rzeczywiście w teologii Starego Testamentu *koroną starców są wnuki* (Prz 20,12). Natomiast pokolenie prawych może się rozwijać, gdyż opiera się na zaufaniu Bożej obietnicy.

⁹ H. Witezyk, „*Pokorny wołał i Pan go wysłuchał*” (Ps 34,7a). *Model komunikacji diafonicznej w Psalmach*, Lublin 1997, s.140.

5. Błogosławieństwo jest jednocześnie rzeczywistością fizyczną i duchową. Posiada wymiar zewnętrzny i wewnętrzny. Ważne jest, że został użyty czasownik *ra'ah*, który oznacza widzieć, oglądać, tutaj oznacza – radować się. Mieści się to w ramach semickiego rozumienia czynności patrzenia, widzianego jako doświadczenie intensywne i radosne (por. Ps 37,34; 54,9; 106,5). Wyrażenie z wersetu 5 posiada sens jeszcze bardziej bogaty teologicznie. Życzenie kapłana dosłownie brzmiące *ogłądać pomyślność Jeruzalem* można przetłumaczyć jako radosny okrzyk *patrzeć z góry na pomyślność Jeruzalem*. Wyrażenie takie nasuwa myśl, że miało służyć przedstawieniu i wyobrażeniu spektakularnego zwycięstwa nad nieprzyjaciółmi Izraela (Ps 22,18; 118,7; Mi 7,10; Ez 28,17; Abd 12-13). Zastosowane zaś w odniesieniu do Jerozolimy w epoce powygnaniowej oznacza prostą radość wynikającą z zakończenia niewoli babilońskiej i odbudowania świątyni w Jerozolimie.
6. Pokój (*šālôm*) wyrażony w pozdrowieniu końcowym stanowi uosobienie cech socjalnych i mesjańskich. Zaznacza w ten sposób charakter liturgiczny Psalmu. Ps 128 należy do zbioru psalmów gradualnych.
7. Tłem głównym, które towarzyszy błogosławieństwu, jest zasada moralnej retribucji: sprawiedliwość człowieka pociąga za sobą błogosławieństwo Boga. W tym znaczeniu Ps 128 jest także śpiewem sprawiedliwości ludzkiej, która występuje obok dobroczynności łaski Bożej. Psalm ten z powodu swej optymistycznej atmosfery był używany w liturgii synagogałnej w ramach siedmiu błogosławieństw małżeńskich.

Błogosławieństwo udzielone jednorazowo może rozciągać się na potomstwo, majątek i otoczenie błogosławionego, np.:

A Bóg Wszechmogący będzie ci błogosławił. Uczyni cię płodnym i da ci liczne potomstwo, tak że staniesz się praojcem wielu szczepów (Rdz 28,3).

To sam Bóg jest tym, który udziela daru błogosławieństwa:

Z rąk potężnego Boga Jakubowego, od Pasterza i Opoki Izraela, od Boga ojców twoich, który cię będzie wspomagał, od Wszechmocnego, który ci będzie błogosławił – błogosławieństwa z niebios wysokich (Rdz 49,24n).

Bóg błogosławi nie tylko ludziom (Rdz 1,28; 12,3; 26,3), ale błogosławi również siódmy dzień (Rdz 2,3), zwierzęta (Rdz 1,22), oraz chleb i wodę (Wj 23,25).

Błogosławieństwo Boga w rodzinach zsyła liczne potomstwo (Rdz 1,28), daje obfite urodzaje i pomnaża liczbę bydła (Rdz 39,5; Pwt 28,3-5; Ps 65,11).

Błogosławieństwo jest to wypowiedź rozpoczynająca się formułą: *błogosławiony ten* lub *błogosławi ci Bóg*. Słowo to oznacza szczęście, pomyślność, zadowolenie i dobrobyt¹⁰. Pierwszym przykładem pobłogosławienia w Biblii jest stworzenie, a jego obfitość jednym z głównych skutków Bożego błogosławieństwa, które ma charakter uniwersalny¹¹. W Starym Testamencie uważano za błogosławionego człowieka, który rozważą powstrzymuje impulsywną osobę przed zemstą (1 Sm 25,33), albo tych, którym grzechy zostały przebaczone:

Szczęśliwy ten, któremu została odpuszczona nieprawość, którego grzech został puszczony w niepamięć. Szczęśliwy człowiek, któremu Pan nie poczytuje winy, w którego duszy nie kryje się podstęp (Ps 32,1-2).

Błogosławionymi są rodziny, które mają dużo dzieci, gdyż one są darem Stwórcy i Jego najlepszą zapłatą za wierność (Ps 127,3). Wyrazem tego jest m.in. Ps 1,1-2: *Szczęśliwy mąż, który nie idzie za radą występnych, nie wchodzi na drogę grzeszników i nie siada w kole szyderców, lecz ma upodobanie w Prawie Pana, nad Jego Prawem rozmyśla dniem i nocą.*

*Błogosławiony – szczęśliwy*¹² – hebr. *’ăšrè*. Etymologia tego słowa jest niepewna, dlatego też jest różnie tłumaczone. Ks. St. Łach jest zdania, że znaczenie tego wyrażenia jest zależne od charakteru psalmów, w których występuje (por. Ps 45,2; 94,12; 127,3; 128,1-4)¹³. Jeśli kładzie się nacisk na materialną sytuację człowieka, nie wyklucza się jego położenia duchowego. *Błogosławiony mąż – ’ăšrè* – jest okrzykiem formalnie ukierunkowanym na mężczyznę, ale nie na zasadzie wyłączości, bo odnosi się także do kobiety i do dzieci, ponieważ one stanowią, według poglądów izraelskich, część mężczyzny (Rdz 2,23). Szczęście rodziny jest uwarunkowane osobową dojrzałością poszczególnych jej członków. Tam gdzie spotyka się aspekt zjednoczenia, wzajemnego wspierania się, gdzie kończy się rywalizacja a zaczyna współpraca i służba drugiemu swoimi talentami, tam może być mowa o odnalezieniu i budowaniu szczęścia. W takich warunkach człowiek poznaje swą wartość i może właściwie kształtować swoją tożsamość¹⁴.

¹⁰ Por. *Błogosławieństwo*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, dz. cyt., s. 71.

¹¹ Tamże.

¹² St. Łach, *Księga Psalmów. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań 1990, s. 142.

¹³ Tamże, s. 104.

¹⁴ J. Vanier, *Mężczyznę i kobietę stworzył ich*, Poznań 2010, s. 269.

2. Błogosławieństwo z Syjonu (w. 5)

Niech cię Pan błogosławi z Syjonu.

Ks. A. Tronina jest zdania, że 5 werset zawiera centralną myśl całego psalmu. Jest to życzenie pomyślności. Podobne sformułowanie jest w Psalmie 134,3 i tam też jest to błogosławieństwo kapłańskie, którego słudzy Boga żywego udzielali pobożnym Izraelitom przed odejściem ze świątyni jerozolimskiej¹⁵. Jahwe błogosławi ze Syjonu, gdzie ma swoje mieszkanie. On jest przedstawiony jako źródło wszelkiej życiowej siły i życia dla Jego czcicieli. Moc życiodajna błogosławieństwa przychodzi z ręki Stwórcy, obecnego na Syjonie (Ps 84,8), który przez Niego został wybrany.

Słowo *Syjon* jest rzeczownikiem hebrajskim określającym zamek, twierdzę warowną. Historycznie było to miasto Jebusytów, położone na południowy wschód od Jerozolimy. Było to najwyższe wzniesienie w Jerozolimie. Twierdza Syjon po zdobyciu przez króla Dawida została stolicą królestwa i nazwano ją miastem dawidowym (2 Sm 5,7; 1 Krl 8,1; 1 Krn 11,5; 2 Krn 5,2). Syjon określany był także nazwą świętej góry (Ps 2,6), którą wybrał Pan (Ps 78,68), i który ją zamieszkuje (Iz 8,18). Od VIII przed Chr. nazwą Syjon zaczęto określać świątynię (1 Mch 7,33), a z biegiem czasu używano tego określenia odnośnie do całej Jerozolimy¹⁶. W tym sensie jest ono używane w Księdze Psalmów (Ps 51,20; 97,8; 128,5; 135,21; 147,12). Także prorocy nazywają Syjonem całe miasto Jerozolimę. W księgach prorockich w odniesieniu do Jerozolimy używa się także nazwy Córa Syjonu (*bāt Siôn*), która występuje szczególnie u Izajasza i Zachariasza (Iz 1,8; Za 9,9).¹⁷

Syjon jest przedstawiony jako miejsce, o którym można mówić, że *każdy na nim się narodził* (Ps 87,5). Córa Syjon stała się duchową matką wszystkich ludów¹⁸ i historycznym symbolem miasta Jerozolimy. Syjon – ta metafora łączy wiele wzajemnie powiązanych tematów o głębokim znaczeniu teologicznym¹⁹.

Historyczne miasto Jebusytów (2 Sm 5,7) Dawid uczynił stolicą polityczną i religijną Izraela. Biblia ukazuje różne aspekty tego miejsca. Syjon to miejsce zamieszkania Jahwe pośród ludu Bożego przymierza, także Izraela, który odwrócił się od Boga i doświadcza sądu, jak też *Reszty*, która

¹⁵ St. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 545.

¹⁶ Zob. *Miasto*, w: *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, red. M. Lurker, Poznań 1989, s. 119.

¹⁷ Zob. *Syjon*, w: *Leksykon biblijny*, red. F. Rienecker i inni, Warszawa 2001, s. 767.

¹⁸ St. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 385.

¹⁹ *Syjon*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, dz. cyt., s. 724-725.

odziedziczy Boże błogosławieństwo²⁰. Prorocy Izajasz (2,2-4) i Micheasz mówili, że góra Syjon zostanie stolicą Jahwe²¹, który będzie panował nad całym światem. Wówczas nastanie trwały pokój. Z Syjonu będzie wychodziło Słowo Boga. Do świętego miasta ciągnąć będą pogańskie narody. Jahwe będzie królem panującym na Syjonie.

*Pan bowiem wybrał Syjon,
tej siedziby zapragnął dla siebie:
To jest miejsce mego odpoczynku na wieki,
tu będę mieszkał, bo tego pragnąłem dla siebie (Ps 132,13-14).*

Jahwe sprawi, że według obietnicy na Syjonie zasiądzie potomek Dawida (2 Sm 7). Obraz doskonałego króla z dynastii Dawida stanie się figurą przyszłego Mesjasza²². Wówczas zła czynić nie będą ani zgubnie działać po całej świętej górze (Iz 65,25b).

3. Błogosławieństwo w potomstwie (6a)

Oglądaj dzieci twych synów, pokój nad Izraelem.

W tym wersecie jest zawarte życzenie długiego życia. Idealem egzystencji człowieka jest cieszyć się, jak najdłużej obecnym istnieniem na tej ziemi, przeżywane ze świadomością, że *będę oglądał dobra Pańskie w krainie żyjących* (Ps 27,13). Przedmiotem bardzo gorącego pragnienia Izraelitów jest posiadanie potomstwa (por. Rdz 15,1-6). Dzieci są podporą rodziców (por. Ps 127) i przedłużeniem w pewien sposób ich życia²³. Biblijne obrazy *dzieci nadają głębię i ciepło obietnicom mówiącym o tym, że Bóg troszczy się o ludzi, jak o swoje dzieci*²⁴. *Synowie są darem Pana, a owoc łona nagrodą* (Ps 127,3), dlatego Hebrajczycy uważali wielodzietność za specjalne błogosławieństwo Boże. Liczni synowie byli przedmiotem dumy ojca. *On nie zawstydzi się, gdy będzie rozprawiał z nieprzyjaciółmi w bramie* (Ps 127,5)²⁵.

²⁰ Tamże.

²¹ L. Stachowiak, *Księga Izajasza ...*, dz. cyt., s.128-130.

²² *Syjon*, dz. cyt., s. 724-725.

²³ *Dziecko*, w: *Słownik symbolik biblijnej*, red. L. Ryken i inni., Warszawa 1998, s. 174-175.

²⁴ *Dziecko*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon – Dufour, Poznań 1994, s. 242.

²⁵ Ten aspekt toczących się dziejów zbawienia, ku nowym etapom, w następstwie pokoleń podkreślał papież Benedykt XVI, zob. J. Ratzinger, *Miłości można się nauczyć. Małżeństwo i rodzina na drodze życia*, Warszawa 2013, s. 73.

Dziecko jest bezpośrednim owocem płodności, a ta jest znakiem Bożego błogosławieństwa. *Koroną starców – synowie synów* (Prz 17,6). Dziecko jest chlubą i radością rodziców, dziadków, całej rodziny. Są: *jak sadzonki oliwki dokoła twojego stołu* (Ps 128,3). Dziecko jest traktowane jako istota jeszcze *nie ukończona*, czyli wymagająca poświęcenia jej czasu na wychowanie, kształtowanie osobowości, na zaopiekowanie się nim. Dziecko potrzebuje wychowania. Jest bowiem słabe, doświadcza naturalnej niedoskonałości i potrzebuje życzliwej pomocy. Rodzice winni być świadomi potrzeby współpracy z Bogiem w dziele kształtowania nowego człowieka z poszanowaniem jego godności i świadomością, że jest on darem Bożym i Jego własnością. Misja ta zmienia swą formę na poszczególnych etapach rozwoju dziecka. Jest również potrzebna w fazie dorosłości człowieka. Tu ważne jest wspieranie radą, również modlitwą, respektując osobowa autonomię dziecka²⁶. Przykładem i wzorem takiej troski jest Bóg, kiedy okazywał swą ojcowską miłość i troskę o wychowanie Izraela, kiedy był jeszcze dzieckiem podczas jego wyjścia z Egiptu i w czasie pobytu na pustyni.

Miłowałem Izraela, gdy jeszcze był dzieckiem, i syna swego wezwałem z Egiptu. A przecież Ja uczyłem chodzić Efraima, na swe ramiona ich brałem; oni zaś nie rozumieli, że troszczyłem się o nich. Pociągnąłem ich ludzkimi więzami, a były to więzy miłości. Byłem dla nich jak ten, co podnosi do swego policzka niemowlę - schyliłem się ku niemu i nakarmiłem go (Oz 11,1.3-4).

Dziecko jest obdarowane przez Boga szczególnymi prawami i Jego przywilejami. W historii zbawienia Bóg troszczył się o dzieci powierzając je trosce rodziców. Dziecko zaś winno być wobec nich poddane z pełną ufnością i uległością. *Jak niemowlę u swej matki, jak niemowlę – tak we mnie jest moja dusza* (Ps 131,2). Prawa dziecka zostaną uszanowane szczególnie wtedy, kiedy rodzice zatroszczą się o wzajemne wybaczenie sobie krzywd, o zachowanie wierności, unikając zdrad, separacji czy tzw. rozwodów, które mają bezpośrednie odbicie w psychice dziecka.²⁷

4. Błogosławieństwo pokoju (6b)

Pokój nad Izraelem.

Pokój – *szalom*, to termin obecny w Biblii. Występuje on bardzo często, bo aż 343 razy, a w Psalmach 19 razy. Hebr. *šālôm* pochodzi od rdzenia

²⁶ J. Miras, J. I. Bañares, *Małżeństwo i rodzina. Wprowadzenie teologiczne*, Poznań 2009, s. 137.

²⁷ J. Ratzinger, dz. cyt., s. 73.

oznaczającego być nietkniętym, być pełnym, skończonym²⁸. Wyraża też przywrócenie pewnych rzeczy do pierwotnego stanu, do ich dawnej nieskazitelności. Może też wyrażać ideę złożenia ślubów: *Złóż Bogu ofiarę dziękczynną i wypełnij swe śluby złożone Najwyższemu* (Ps 50,14). John Pilch podkreśla, że to wyrażenie należy zawsze odczytywać w kontekście, w jakim zostało użyte, ponieważ może mieć ono wiele innych znaczeń, nawet około ośmiu.²⁹

Pokój w ujęciu biblijnym nie oznacza jedynie paktu, który pozwala wieść życie spokojne, nie oznacza też czasu pokoju, w przeciwieństwie do czasu wojny (Koh 3,8; Ap 6,4)³⁰. Sugeruje dobrobyt codziennego istnienia, harmonię człowieka względem Boga, całej przyrody i siebie samego. Znaczą także: błogosławieństwo, chwałę, odpoczynek, zbawienie, życie, bogactwo. Język starotestamentalny, ze swej natury opisowy, ma wiele zwrotów, które współczesnym mogą niewiele wskazywać na wspólne znaczenie, np. czy ktoś czuje się dobrze można zapytać czy ktoś jest w pokoju. Pokój oznacza także bezpieczeństwo, spokojną śmierć, również zgodę panującą w relacjach rodzinnych. To także synonim zaufania, zawierania przymierza i układów dobrosąsiedzkich. Pokój jest zawsze wyrazem zwycięstwa nad jakimś wrogiem, odniesienia zwycięstwa na wojnie, rezultatem wykonanych zadań, zdrowia, uleczenia z choroby, złożenia ofiary pojednania, zbudowanie wspólnoty, ale i sprawiedliwość. Pokój oznacza wreszcie dobro przeciwne złu, obfitość jedzenia, urodzajność ziem, możliwość rozmnażania się (płodność), bezpieczne miejsce zamieszkania³¹. Tak rozumiany pokój jest darem Bożym dającym pełnię szczęścia. Pokój jest bardzo ważny, gdyż człowiek pochodzący od Boga i stworzony na Jego obraz winien charakteryzować się cechami boskimi, m.in. pokojem. Bóg jest Bogiem pokoju (por Sdz 6,24). Człowiek zatem winien zabiegać o wszystko, co przynosi pokój: *Proście o pokój dla Jeruzalem, niech zażywają pokoju ci, którzy ciebie miłują!* (Ps 122,6).

O pokój zabiegali wielokrotnie prorocy, gdy ideał ten ulegał deprawacji i gdy przestał być postrzegany jako owoc Bożej sprawiedliwości. Jego brak zapowiadał klęskę, chaos, zagładę. Taki stan był jednak sprzeczny z Tym, który stwarzając świat kreował go w pokoju, dlatego Bóg jest nazywany *księciem pokoju* (Iz 9,5).

²⁸ P. Briks, *Podręczny Słownik hebrajsko – polski i aramejsko – polski Starego Testamentu*, Warszawa 2000, s. 361.

²⁹ Por. J. Pilch, *Słownik kultury biblijnej*, Poznań 2000, s. 12.

³⁰ *Pokój*, w: *Słownik teologii biblijnej*, dz. cyt., s. 700.

³¹ *Pokój*, w: *Słownik symboliki biblijnej*, dz. cyt., s. 727.

Pokój na ziemi (Łk 2,14) nie jest programem politycznym, lecz rzeczywistością, która zaczyna się w czasach i otoczeniu tych, którzy wierzą w Boga i liczą się z Jego wolą. Oni otrzymują pokój Boży wraz z odpuszczeniem grzechów. Miłość, która łączy ludzi z Bogiem, i ze sobą nawzajem sprawia, że są *dziećmi Bożymi*³².

U starożytnych Greków i Rzymian *pokój był ważniejszy w teorii niż w praktyce*. Pojęcie to zostało poddane deifikacji i zyskało postać bogini Ejrene lub Pax.³³ W przeciwieństwie do tych poglądów w Biblii pokój nie jest bóstwem, ale jednym z głównych atrybutów Boga.³⁴ Pokój w sensie dosłownym jest rezultatem politycznych negocjacji. Biblia za pomocą tego obrazu przekazuje prawdę szerszą, a mianowicie mówi o moralnym, zatem głęboko wewnętrznym pojednaniu zwaśnionych stron. Człowiek sam w sobie nie umie wytworzyć pokoju jako pomyślności i dobrych stosunków między ludźmi. *Pokój nie jest immanentną możliwością człowieka, lecz raczej darem Bożym*³⁵. Autor Psalmu 128,5 życzy daru pokoju Bożego. Kapłani w świątyni błogosławiąc wiernych, prosili Boga o ten dar dla wszystkich zgromadzonych.

Niech cię Pan błogosławi i strzeże. Niech Pan rozpromieni oblicze swe nad tobą, niech cię obdarzy swą łaską. Niech zwróci ku tobie oblicze swoje i niech cię obdarzy pokojem (Lb 6,24-26).

Niech cię Pan błogosławi znaczy, niech cię Pan obdarzy swą siłą i swą mocą sprawi, by w Izraelu spichlerze były pełne zboża, pomyślne były wszelkie prace, a to przyczyni się do dobrobytu w całym kraju³⁶. Natomiast tytuł *Pan* ('ādōnāy – kyrios) w Starym Testamencie jest nie tylko tytułem królewskim, lecz także imieniem Bożym. Jahwe jest nazywany *Panem panów*, gdyż jest On Bogiem bogów (Pwt 10,17; Ps 136,3). Nie jest On tylko Panem Izraela, ludu który sobie wybrał na własność, lecz jest królem ludu całego świata³⁷.

W Piśmie Świętym słowo to występuje 7351³⁸ razy, z czego ponad 6000 w Starym Testamencie. Używane w sensie świeckim oznaczało tego, który wydaje rozkazy, a zatem każdego (Joz 3,11). W sposób szczególny

³² F. Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań – Warszawa 1974, s.105.

³³ *Pokój*, w: *Słownik symboliki biblijnej*, dz. cyt., s. 727.

³⁴ Tamże.

³⁵ *Pokój*, w: *Leksykon biblijny*, dz. cyt., s. 635.

³⁶ St. Łach, *Księga Powtórzonego Prawa. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Poznań – Warszawa 1971, s. 250.

³⁷ Zob. *Wielki słownik grecko – polski Nowego Testamentu*, red. R. Popowski, Warszawa 1997, s. 352-353.

³⁸ J. Flis, dz. cyt., s. 864-906.

odnosiło się ono do króla (Jer 22,18; 1 Krl 22,17), właściciela niewolników (Rdz 24,14), lub męża (Sdz 19,26; Ps 45,12). W przeciwieństwie do słowa *'ādōnî* (mój Pan), słowo *Adonai* uważane jest wyłącznie w odniesieniu do Boga, gdy zwracano się do Niego publicznie (Wj 4,10; Joz 7,8), jak też wtedy gdy mówiono o Nim w trzeciej osobie (1 Krl 26), podczas czytania Pisma Świętego w zgromadzeniu synagogałnym. Dlatego w celebracjach świątynnych, gdy wymawiane było słowo *'ādōnay* wszyscy zgromadzeni winni pochylić głowę, natomiast w dniu przebłagania, gdy kapłan wylewał krew kozła na Arkę Przymierza wymawiał jeden i jedyny raz w roku imię Jahwe, na które lud padał na twarz.³⁹

W LXX słowo *'ādōnay* zostało przetłumaczone za pomocą rzeczownika *o'kyrios*. Słowo to w języku greckim istniało w użyciu świeckim i określano nim boga, władcę, cesarza rzymskiego oraz właściciela niewolników. Gdy LXX używa rzeczownika *kyrios* z rodzajnikiem nabiera on charakteru tytułu Boga. Jest to związane z przełożeniem słowa *Adonai* w postaci *o'kyrios hemon*.⁴⁰ Nowy Testament używa tego słowa wyłącznie w odniesieniu do Chrystusa i posiada charakter popaschalny (*Christos Pantokrator*).

Niech cię strzeże, chodzi tu o ochronę przed różnymi nieszczęściami, chorobami, wojnami, co szczegółowo jest opisane w Pwt 28,15-68. Szczególnie ważny jest pokój między Bogiem a człowiekiem. Pierwotny pokój człowieka został zniszczony przez grzech (Rdz 3). Bóg, udzielając przebaczenia, na nowo pragnie przywrócenia tego stanu (Jer 31,33; 32,37-41; Ez 36,26), ale nie jest to pełny pokój. W Panu jedynie wypełnia się to, co Bóg zamierzył pierwotnie wobec świata (por. Rz 15,33).

Izrael – niepewna jest etymologia tego imienia. Na uwagę zasługują trzy rozwiązania⁴¹, mianowicie: imię Izrael wywodzi się od arabskiego słowa *s-r-r* – świecić; od etiopskiego *j-s-r* – leczyć; od hebrajskiego *s-r-h* – być silnym. Izrael oznacza więc: *Bóg oświeca*, *Bóg leczy*, ale najbardziej prawdopodobne znaczenie to: *Bóg jest silny*, *Bóg będzie walczył*, *wojował*.⁴² Jahwe nadał to imię Jakubowi, po jego walce z aniołem (Rdz 32,25n). Synowie Jakuba będą odtąd nazwani synami Izraela (Rdz 46,8), a cały naród *domem Izraela* (Wj 16,31), lub po prostu Izraelem. Tak było aż do podziału królestwa po śmierci Salomona. Po upadku Samarii w 721 r. nazwę Izrael stosuje się do Judei (Iz 41,14; Jer 10,1), a po wygnaniu babilońskim

³⁹ Zob. *Pan*, w: *Leksykon biblijny*, dz. cyt., s. 589.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ St. Łach, *Księga Rodzaju...*, dz. cyt., s. 446.

⁴² Zob. *Izrael*, w: *Leksykon biblijny*, dz. cyt., s. 292.

do powracających Izraelitów (Ezd 9,1; 10,5; Ne 9,1; 11,3). Nazwę Izrael zaczęto zastępować terminem Żydzi. W Nowym Testamencie Izrael znaczy naród żydowski (2 Kor 3,12; Rz 11,26), także Kościół (Ga 6,16)⁴³.

Zakończenie

W pierwszej części Psalmu 128 (w. 1-3) dominuje nastrój radości, pogody ducha, dobrobytu, którym błogosławi Bóg. Zmiana nastroju występująca w drugiej jego części (w. 4-6). Są dwa powody tej zmiany. Pierwszy: wersety 4-6 są być może cytatem dosłownym jakiejś formuły liturgicznej używanej przez kapłanów w świątyni i jako takie nie mogły być zmienione czy dostosowane do słownictwa i stylu pierwszej części. Drugi powód: odmienny nastrój zakończenia Psalmu może wynikać z religijnego rozumienia świątyni. To co naturalne, piękne i spokojne zetknąwszy się z sacrum świątyni pozostaje zmienione, nabiera stylu hieratycznego, a konieczność opuszczenia świątyni i powrotu do codziennych obowiązków powoduje tęsknotę za Syjonem. Takie rozumienie sugeruje użycie czasownika oglądać (*rā'â*) w trybie życzącym⁴⁴.

Psalm 128, stanowiący w pewnym stopniu wyjaśnienie treści Ps 127, akcentuje pomyślność rodzinną jako znak Bożego błogosławieństwa. Dlatego jest używany zwłaszcza w liturgii małżeńskiej⁴⁵. Błogosławieństwo dotykające rodzinę jest wymiarem Bożej troski o człowieka i o jego los, także formą Bożej ingerencji w ludzkie życie. Biblia potwierdza w wielu miejscach jak ludzie o to błogosławieństwo bardzo zabiegali⁴⁶.

Summary

God bless the family, Psalm 128,4-6

The article raises an issue of the meaning of a blessing in human's life. For the blessing is a source of all the well-being and it influences the relationship between people. The Word of God serves its mission on Earth by completing Creator's plan for the world and for human beings. All the nations will go to Syjon to pay homage to God who blesses them from

⁴³ Zob. *Izrael*, w: *Słownik symboliki biblijnej*, dz. cyt., s. 261.

⁴⁴ G. Ravasi, *Il libro dei Salmi. Commento e attualizzazione*, Bologna 2002, s. 607.

⁴⁵ H. W. Jüngling, *Księga Psalmów*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego*, red. W. Farmer, Warszawa 2001, s. 742.

⁴⁶ H. Wieja, *Moc błogosławieństwa ojca*, Cieszyn 2009, s. 46.

above. It is a blessing which prolongs life, bestow children, who bring happiness and glory, on parents. God, like father, rises His children, like Jahwe shapes His Chosen Nation. For a child, according to the Old Testament, is the most beautiful gift from God to a man. Childlessness was found to be a disgrace and lack of the blessing.

Peace according to the Bible does not mean only the calm life and the lack of wars. It means a well-being, a man's harmony with all the nature, the God and a man-himself. It also means the proper relationship within the family. Such a meaning of a peace is a complete happiness given by God.